

Joseph E. Stiglitz, Columbia Üniversitesi'nde Profesör ve Nobel Ekonomi Ödülü sahibidir. Son kitabı The Price of Inequality How Today's Divided Society Endangers our Future - Eşitsizliğin Bedeli: Günümüzün Bölünmüş Toplumu Geleceğimizi Nasıl Tehdit Ediyor ismini taşımaktadır.

JOSEPH E. STIGLITZ

Euroyu kurtarma gündemi

Euronun Avrupa'ya büyümeyi, refahı ve birlik duygusunu getireceği varsayıyordu. Bunun yerine durgunluk, istikrarsızlık ve bölücülük getirdi. Böyle olmak zorunda değil, euro kurtarılabilir ama bunun için Avrupa'ya bağlılığın teyit edildiği güzel konuşmalardan fazlası gerekir.

Euro krizinin patlamasından bu yana üç yıl geçti ve her şeyin bu kadarla kalacağını söylemek için çok iyimser olmak gerek. Euro bölgesindeki iki dipli durgunluğun bittiğini söyleyerek kemer sıkma çözümünün işe yaradığı sonucuna varanlar var. Ama gelin bunu bir de GSMH'nin hâlâ 2008 öncesi düzeylerde, işsizlik oranlarının %20'nin üzerinde ve gençlerdeki işsizliğin de %50'den fazla olduğu, hâlâ krizden çıkamamış ülkelere anlatın. "İyileşme" bu hızla giderse, önümüzdeki 10 yıla kadar normale dönüş beklenemez.

ABD Merkez Bankası (FED) ekonomistlerinin yaptığı bir araştırmada, ABD'deki uzun süren yüksek işsizlik oranının önümüzdeki yıllarda GSMH'deki artışı ciddi biçimde olumsuz etkileyeceği sonucuna varıldı. Eğer işsizliğin Avrupa'ya göre %40 daha az olduğu ABD'de bile böyle bir durum varsa Avrupa'nın büyümesi beklentilerinde umuda kapılamayız.

Her şeyden önce ihtiyacımız olan şey Euro Bölgesi'nin yapısında temelden reform yapılması. Şu ana kadar gereken şeyler net olarak anlaşıldı:

◆ Ortak denetimin, ortak mevduat sigortasının ve ortak kararlılığının söz konusu olduğu gerçek bir bankacılık birliği: Bu olmazsa, para en zayıf ülkelerden en güçlülere doğru akmaya devam edecek.

◆ Eurobond gibi bir tür karşılıklı borçlanma: Avrupa'da borç/GSMH oranı ABD'dekinden daha düşük olduğundan, Euro Bölgesi tıpkı ABD'nin yaptığı gibi negatif reel faiz oranlarıyla borçlanabilir. Faiz oranlarının düşük olması sayesinde para ekonomiyi canlandırarak krizin vurduğu ülkelerdeki kısır döngüyü kırarken kemer sıkma politikası borç yükünü artırarak GSMH'yi daraltıp borcu daha az sürdürülebilir hale getirir.

◆ Geride kalan ülkelerin de seviyeyi yakalamasını sağlayacak endüstriyel politikalar: Serbest pazarda istenmeyen müdahalelere yol açtığı gerekçesiyle bu tür politikaları engelleyen mevcut kısıtlamaların gözden geçirilmesi gerekir.

◆ Sadece enflasyona değil aynı zamanda büyümeye, istihdama ve mali istikrara odaklanan bir merkez bankası.

◆ Büyüme karşıtı kemer sıkma politikalarının yerine, insana, teknolojiye ve altyapıya yatırım yapan büyüme yanlısı politikalar uygulanmalı.

ZAYIF EKONOMİLERİN İÇİ BOŞALDI

Euronun tasarımı genel olarak tek para biriminin tasarlandığı tarihte hâkim olan neoliberal ekonomik doktrinleri yansıtır. Büyüme ve istikrar için enflasyon düzeyini düşük tutmanın gerekli ve neredeyse yeterli olduğu, para sistemine güven duyulmasını sağlamanın tek yolunun merkez bankalarını bağımsız hale getirmekten geçtiği, borç ve açıkların düşük düzeyde olmasının üye ülkeler arasında ekonomik yakınlaşmayı sağlayacağı, para ile insan dolaşımının serbest olduğu tek bir pazarın verimliliği ve istikrarı getireceği sanılıyordu.

Bu doktrinlerin her biri çürütüldü. Bağımsız ABD ve Avrupa merkez bankalarının kriz öncesi dönemdeki performansı bazı önde gelen yeni pazarlardaki daha bağımlı bankalardan çok daha zayıftı, çünkü enflasyona odaklanmış olmaları yüzünden çok daha önemli bir sorun olan mali kırılganlığı gözden kaçıyorlardı.

Benzer biçimde, İspanya ve İrlanda'da da kriz öncesinde mali fazlalık ve düşük borç/GSMH oranları vardı. Kriz açığa yol açmaktan ve borcu yükseltmekten başka işe yaramadı ve Avrupa'nın kabul ettiği mali sınırlamalar, bu krizden çabuk

ağır olan borç yükünü artıran deflasyon giderek daha fazla endişeye yol açıyor. Eğer iç devalüasyon bunun iyi bir ikamesi olsaydı, altın standardı Büyük Buhran zamanında bir sorun haline gelmez ve Arjantin de 10 yıl önce patlayan borç krizinde pesoyu dolara karşı sabit tutabilirdi.

KEMER SIKMA POLİTİKALARI REFAH SAĞLAMAZ

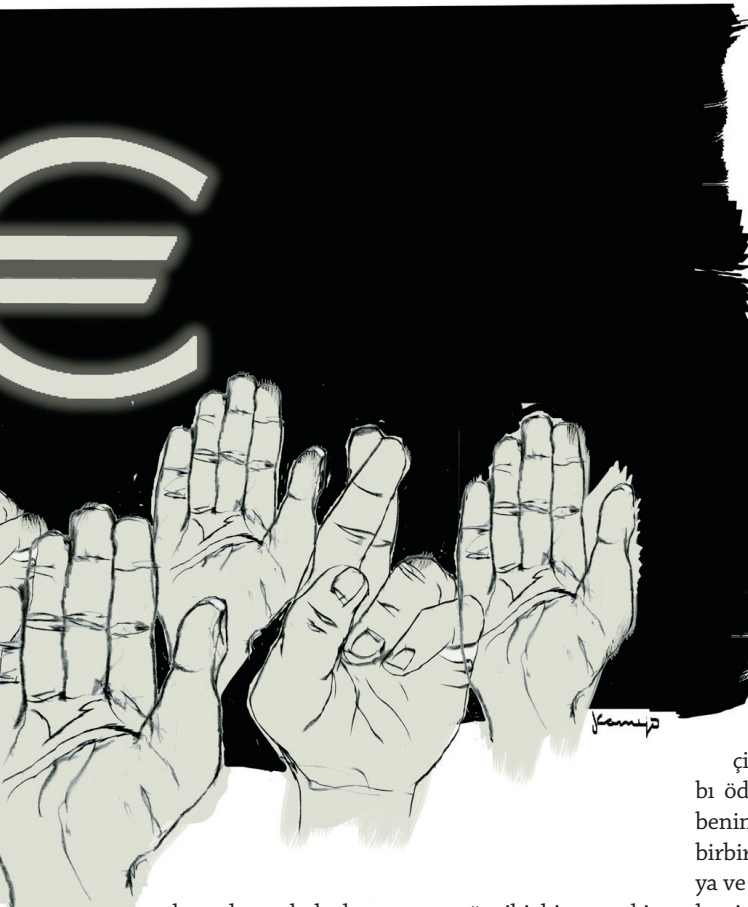
Kemer sıkma politikasıyla refaha kavuşmuş hiçbir ülke yok. Tarihte, birkaç küçük ülke kamu harcamalarının daralması sonucu toplam talepte oluşan boşluğu ihracatla doldurma konusunda şanslıydı ve tasarrufun bunaltıcı etkisinden kaçınmayı başardı. Ama (Yunanistan ve İtalya başta olmak üzere bazı ülkelerdeki maaşların düşmesine rağmen) Avrupa'da ihracat 2008 yılından bu yana pek artmadı. Küresel büyüme bu kadar durgun olunca, Avrupa ve ABD'nin ihracatlarla refaha kavuşması yakın zamanda olası görünmüyor.

Avrupa'daki dayanışmadan eserin bile olmadığı, Almanya ve diğer bazı kuzey Avrupa ülkeleri kuzeydeki müsrif komşularının faturasını ödemeye kesinlikle niyetli olmadıklarını beyan etti. Bu bazı açılardan yanlış bir davranıştı. Başlangıç aşamasındakiler için, Eurobondların veya benzer mekanizmaların sonucu olan düşük faiz oranları borç yükünü yönetilebilir hale getirebilir. ABD'nin 2. Dünya Savaşı'ndan çok ağır bir borç yüküyle çıktığını hatırlayalım, ancak takip eden yıllarda bu ülke görülmemiş bir hızla büyüdü.

Eğer Euro Bölgesi yukarıda ana hatları çizilen programı uygularsa, Almanya'nın hesabı ödemesine gerek kalmamalı. Ama Avrupa'nın benimsemiş olduğu bozuk politikalarla, borçlar birbiri ardına yeniden yapılandırıldı. Eğer Almanya ve diğer kuzey Avrupa ülkeleri mevcut politikaları izlemekte ısrar ederse, eninde sonunda kuzey komşularıyla beraber yüksek bir bedel ödemek zorunda kalır.

Euronun Avrupa'ya büyüme, refahı ve bir birlik duygusunu getireceği varsayıyordu. Bunun yerine durgunluk, istikrarsızlık ve bölücülük getirdi. Böyle olmak zorunda değil, euro kurtarılabilir ama bunun için Avrupa'ya bağlılığın teyit edildiği güzel konuşmalardan fazlası gerekir. Eğer Almanya ve diğerleri gerekeni yapmaya istekli değilse (politikanın işe yaraması için yeterli dayanışma yoksa) Avrupa projesini kurtarmak uğruna euro'nun terk edilmesi gerekebilir.

Yerel maaş ve fiyatların düşmesi olarak bilinen iç devalüasyon, döviz kuru esnekliğinin yerine geçemez. Aslında, manivela gücünü ve zaten oldukça ağır olan borç yükünü artıran deflasyon giderek daha fazla endişeye yol açıyor.

kurtulmayı kolaylaştırmayacağı gibi, bir sonraki krizi de önlemeyecek.

Son olarak, paranın serbest dolaşımı da tıpkı insanların serbest dolaşımı gibi mantıklı görünüyordu. Üretim faktörleri en yüksek getirinin elde edileceği yere yönelecekti. Ama krizin vurduğu ülkelere, kısmen (bazıları özel zararların kamulaştırılmasında ısrar eden Avrupa Merkez Bankası tarafından bu ülkelere zorla uygulanmış olan) veraset borçlarını ödemekten kaçınmak için yapılan göçle zayıf ekonomilerin içi boşaldı. Bu durum ayrıca iş gücünün yanlış tahsis edilmesiyle de sonuçlanabilir.

Yerel maaş ve fiyatların düşmesi olarak bilinen iç devalüasyon, döviz kuru esnekliğinin yerine geçemez. Aslında, manivela gücünü ve zaten oldukça

Telif Hakkı: Project Syndicate, 2013.
www.project-syndicate.org